

tade förlägenheter. – Den första Napoleon's segrar skulle kunnat snabbt afhugga alla dessa knutar, ehuru knappt nog ens de i Europas närvarande skick. Om Napoleon III:s skola förmå det, skall framtiden utvisa.

För Italienarena utgör vägran att låta Kyrkostatens invånare deltaga i befrielsen första blicken på medaljens frånsida. Skola möjligen de gamla styrelserna återvända till Toskana och Modena, framstår denna sida i allt klarare dager. Italiens enhet, patrioternas dröm och den enda sanna befrielsen – om den är icke fråga. Det är naturligt. En verkligt
10 sjelfständig Italiensk makt kan Napoleon och Frankrike icke tolerera.

J. V. S.

Tillägg till artikeln om den politiska litteraturen.

Såsom läsaren finner är första artikeln i detta blad skrifven före slaget vid Cavriano och tryckt före fredens afslutande. Den är nu på sätt och vis antiqverad, och det är icke heller Red. möjligt att ännu tillägga
20 något angående den Europeiska pressens bedömanden öfver krigets resultat. Hvad som synes vara klart, är att man på många håll skall beklaga deras knappa mått för Italien; medan från andra sidan Franska kejsarens stora moderation skall prisas. Att ett svagt Italien och dock en skyddsmur mot Österrike ligger i Frankrikes intresse, lär icke betviflas. För Österrike blir Venetianska området ett Holstein. Fredens glädje skall troligen öfverrösta alla andra bedömanden – huru tvifvelaktig än dess varaktighet må vara.

30 21 FAMILJEN AF RIEHL. *Litteraturblad n:o 6, juni 1859*

Bland många föresatser, hvilka Red. i form af löften för framtiden omnämmt för bladets benägna läsare, är äfven den, att utförligare anmäla tredje delen af Riehl's »Naturgeschichte des Volkes». Detta arbete anmälades i årgången 1857 N:o 12. Ifrågavarande del, »Die Familie», är på Svenska öfversatt efter fjerde Tyska upplagan med titel: *Familjen* af W. P. Riehl, Sthlm 1856. Öfversättningen är gjord af
40 S. Cawallin öfverhufvud med omsorg och skicklighet.

Såsom de utdrag,¹ vi i öfversättning meddelat ur arbetets andra del, lärt läsaren känna är författaren rik på erfarenhet i sitt ämne, originel i åsigter och bedömanden och poetisk i sin framställning. Redan härigenom är läsningen af hans arbete i dess helhet lika lärorik som nöjsam. Men tredje delen, den som handlar om familjen, har sitt särskilda stora intresse derigenom, att författaren med djup insigt uppvisar, huru hos hvarje nation samhällsordning och statsskick beror af familjelifvets art, samt med öfvertygande skäl och vinnande värma framställer nödvändigheten af en reform inom den Tyska familjen.

Innehållet sönderfaller i tvenne böcker, om *Man och Qvinna* och *Hus och Familj*; den förra boken åter i 4 kapitel; »Den sociala olikheten som naturlag», »Könens söndring i kulturlifvets process», »Emancipationen från qvinnorna», »Tillämpning», samt den senare i 6 kapitel: »Familjens idé», »Hela huset», »Familjen och den borgerliga bygnadskons-
50

¹ Det aristokratiska och det litterära proletariatet.

ten», »Hemmets och familjens förnekelse och bekännelse», »Familjen och Sällskapskretsen», »Om husets återuppbyggande».

Det mest slående i första boken, är uppfattningen af qvinnokönets historiska utveckling och af bildningens inflytande på qvinnans ställning i familjen och samhället. Hvar och en vet det väl, att qvinnorna under historiens fortgång kommit till ett alltmera allmänt menskligt erkännande, och att isynnerhet kristendomen höjt qvinnan från hennes underordnade ställning hos de icke kristna folken. Men förf. lägger vikt derpå, att qvinnan allt mera blifvit erkänd såsom qvinna, och sålunda skilnaden mellan könen såsom sådane blifvit allt bestämdare insedd och erkänd, på samma gång som bådas enhet i allmänhet menskligt hänseende.

10

Lättast inses, hvad förf. härmed förstår, och lätt erkännes äfven sanningen af hans yrkande, om man betraktar förhållandet i de skilda samhällsklasserna. Qvinnan i den minst bildade klassen är redan till utseende och kroppsbyggnad äfvensom kropps-krafter manlig. Hon deltagar i mannens arbete; plöjer, skördar m. m. I känsla för sed och skick, för det ordnade och intagande skiljer hon sig föga från mannen. I den mon bildningen hos en samhällsklass är högre, förändrar sig allt detta, och hos qvinnan framstå allt bestämdare de yttre och inre egenskaper, genom hvilka hon särskiljer sig från mannen.

20

Ett liknande förhållande finner man mellan qvinnan hos särskilda folk och under skilda historiska perioder, detta förhållande likväl framträdande i en annan dager, allteftersom tillika erkännandet af qvinnans med mannens jemnliska mensklighet utvecklas. Man finner sålunda hos Orientens folk, äfven utom Islamismen, i de högre samhällsklasserna qvinnligheten starkt utbildad; men den förfaller hos dem till en själlös ytlighet, emedan det allmänna menskliga erkännandet saknas. Hos vesterlandets kristna folk deremot har qvinnligheten småningom utbildat sig till en bestämd andlig form, genom hvilken qvinnan i det kristna samhället har sin tysta men djupt ingripande del i bestämmandet af nationernas öden.

30

Öfverraskande är sammanställningen af denna qvinnans historiska utveckling med den moderna läran om qvinnans emancipation. Den senare har, som bekant, till hufvuduppgift att göra qvinnan manlig, att föra henne utom familjen till deltagande i alla mannens sträfvanden i samhället. Men om den historiska utvecklingen är rätt fattad – som den obestriddigen är – så går den moderna kvinnoemancipationen uppenbart derpå ut att åter föra qvinnan till, hvad hon varit och delvis ännu är. För en qvinna i de högre samhällsklasserna kan det vara en angenäm dröm att tänka sig såsom lagerkrönt härförare eller skald m. m., isynnerhet som hennes fantasi ser endast lagern, icke de tusen själ och kropp hårdt pröfvande ansträngningar och den uppoffring af lifvets stilla lycka, icke sällan af samvetets frid, med hvilka ett namn i historien köpes. Men arbetareqvinnan, hon har redan hunnit all emancipationens lycksalighet. Hon bär med bara händer och fötter murbruket till det nya teaterhuset i Helsingfors. Hon har intet annat att afundas mannen, än den högre dagspenningen, som betalas honom för hans starkare senor.

40

Men Riehl blundar icke för den öfverqvinnlighet, hvartill den moderna tiden delvis fört och som, icke heller den, är utan sina emancipations-Ingredienser. Han fäster uppmärksamheten på fruntimmersporträtterna från 17:de seklet, som öfverhufvud ännu visa bestämda manliga drag. Särskildt omnämner han Maria Stuarts af ett litet tidigare datum, anmärkande, huru litet hennes utseende motsvarar

50

nutidens uppfattning af kvinnlig skönhet. Häremot håller han den stora mängden af nutidens salongsdamer, hvilkas allmänna typ återfinnes i de intetsägande fysionomierna i modeplancherna. Emancipations-ingrediensen hos dessa anletens egarinnor är i förf:s tanke den moderna fruntimmersundervisningen, som ger dem ett skal af manligt vetande, en lämplig omklädnad för inbillskheten. I denna fråga och den om kvinnouppfostran i allmänhet, finnes i denna bok en skatt af enkel praktisk vishet.

10 Såsom en kapitelrubrik angifver, är det icke kvinnoemancipationen, utan »emancipationen från kvinnorna», förf. anser vara för tiden behöflig. Det kvinnovälde, hvaremot han vänder sig, framträder i männernas undfallenhet för salongsdamerna, kritikens för den kvinnliga litteraturen, deribland för den »skorpvälling», hvarmed Tysklands blåstrumpor sökt uppamma det unga Tyskland, kompositörernas för de kvinnliga artisternas anspråk, samt i litteraturens öfverhufvud härmed sammanhängande förvandling till en dame-litteratur, musikens till salongsmusik m. m. Skildringen af alla hithörande förhållanden är lika sann som humoristisk.

20 Förf. hörer icke till dem, som vilja förvisa kvinnan till köket. Tvärtom erkänner han det stora framsteg civilisationen gjort och gör genom att allt mer och mer borttaga allt tungt och opassande arbetsträlände från kvinnans skuldror. Hans något dunkelt uttryckta lära lyder, att kvinnan skall vara, hvad hon bör, mindre genom hvad hon gör, än genom hvad hon representerar. Det vill säga: hon skall representera familjens idé; den kärlek, som sammanhåller familjen, och den sed, hvori familjelifvet består, skola i henne hafva antagit gestalt.

30 Öfverhufvud ansluter man sig gerna till de i denna första bok yttrade åsigtter. Deremot är förf:s i E:s boken framställda uppfattning af familjens framtid icke i lika grad tillfredsställande. Han tillhör de konservativa, som vilja icke blott gerna bibehålla det goda, som finnes, utan äfven om möjligt återkalla det goda, som varit. Så anser han det för en social olycka, att numera familjen icke omfattar andra än föräldrarna och barnen, att till den icke, såsom fordom, räknas »hela huset». Numera lefva en mängd individer, hvilka förut lefde i en brors, systems o. s. v. familj, för sig sjelfva. Isynnerhet beklagligt finner förf. detta förhållande med afseende på de ogifta kvinnorna, hvilka sålunda föras helt och hållet från kretsen för all kvinnlig verksamhet. Den förmenta frihet, detta lif nu ger, består vanligen i en skral härmning af mannens sociala ställning. Likaså erinrar förf. derom, huru numera 40 tjänstefolk och arbetare äro fremmande för den familj, för hvilken de arbeta, och derföre icke hafva sin ålderdom betryggad. Många andra nutidens bekymmersama förhållanden komma dertill, i motsats mot hvilka den gamla patriarkaliska tiden framstår såsom en förlorad guldålder. Riehl har denna förkärlek för det förgångna af poetiskt sinne. Han ser det genom fantasins fjerrglas, och hans skildring deraf är liflig och intagande. Denna illusion sträcker sig ända derhän, att han hoppas få tillbaka de gamla husen i städerna, med gafvelväggen mot gatan, med stora, prydda förstugor och försalar.

50 All denna illusion å sida lemnad, kan man icke förneka sanningen af förf:s anmärkningar mot det myckna förvända i nutidens familjelif, sällskapslif, bygnader, drägter m. m.

Hans misstag är, att tilldela, hvad han kallar »huset», lika berättigande med familjen, att anse det förnas tillvaro för en lika nödvändig form som det senares. Personer, andra än de, hvilka egentligen utgöra familjen, skola för dennas uppehållande uppoffra sig, d. ä. förlefva sitt

lif i en fremmande familj, lemmande tanken på att bilda en egen, eller åtminstone underkasta sig ett af annans vilja beroende lif, medan det kan stå dem fritt att sjelfva öfver detsamma bestämma.

Mycket kan sägas till tadel för den egoism, som söndersplittrar det moderna samhället i ett antal oberoende individer, i stället för de grupper af skilda stånd, korporationer och »hus», hvilka under medeltiden bildade och delvis ännu bilda samhällskedjans länkar. Svårigheter förut okända måste uppstå för ett ordnad samlif, der hvar och en samhällsmedlem fritt bestämmer sina handlingar, utan att stå under andras ledning. Sträfvandena mångfaldigas till sin art, och med dem kollisionerna. Men man behöfver icke länge grubbla, för att inse, att sålunda summan af de krafter, som i samhället sträfvä och arbeta, i lika mon ökas, såsom detta äfven bevisas af det Europeiska samhällets snabbt stigande andliga och materiela utveckling. Minst bör man med författaren fordra, att någon enda individ skall afsäga sig rättigheten och skyldigheten, att bilda en ny familj. Också har det af honom åberopade förhållandet i Nordamerika's städer ingenting förfärande. Der består nemligen »huset» icke af flera individer än familjen, nemligen af man, hustru och barn, medan tjenarena äro vexlande daglönare eller städslade på månad. Hufvudsak är blott, att tjenandet utgör en öfvergående befattning, att tjenarena snart kunna ingå äktenskap och sjelfva bilda familjer – nemligen med förmåga att underhålla en sådan och uppfostra barnen. Man återkommer härvid till det ängslande proletariat-problemet, hvars enda lösning är: högre intellektuel bildning, häraf beroende förhöjd arbetsförmåga, d. v. s. högre värde på arbetets produkt, och i följd deraf samt i följd af ökad arbetsefterfrågan högre lön för arbetet. Det är derföre icke till belåtenhet i en tjenande ställning människorna kunna eller böra återföras, utan de böra uppfostras till sjelfständig verksamhet och oberoende. Den, som skrifver för familjelifvets reformerande, måste bevisa, att familjen är den samhällskrets, i hvilken detta oberoende för alla människor finnes, att i det medborgerliga samhället individen är bunden af lag och i sin verksamhet inskränkt af andra individers sträfvanden, men inom familjen handlar endast och allenast ur sin egen öfvertygelse om det rätta.

Såsom redan nämndt, har, om man afser från förf:s antydda misstag, äfven bokens senare del sitt stora värde genom att fästa uppmärksamheten på så mycket falskt i nutidens s. k. bildade och obildade familjelif, äfvensom de i den mästertligt tecknade bilder af hvad som varit äro lärerika. En nation måste för hvarje sann reform gå tillbaka till sin egen forntid, icke för att söka återställa den, utan för att genom dess begripande lära inse, hvari den nya utvecklingen bör bestå. Isynnerhet gäller detta för den nationela seden, hvilken genom fremmande inflytanden lätt kan gå under i lånade former, i stället för att under beröringen med den fremmande seden enligt sin egen art utvecklas. Det är hvar och en bekant, huru vissa tider hos den ena och andra Europeiska nationen hela samhällsklasser förderfvats genom ett sådant härmande af fremmande sed. Det vore visst vida mera fruktbarande, om den inhemska litteraturen hade att erbjuda ett arbete af samma syftning som Riehl's och med lika talang utfördt. Den unga Finska litteraturen skulle med ett sådant göra sig hemmastadd i familjerna, och dessa i detsamma ega en sanningens spegel. Men då ett sådant saknas, kan det icke vara utan stort gagn, att blicka in i den germaniska familjens forntid, ur hvilket så månget drag påminner om forntida sed äfven i fäderneslandet, hvars kultur med den germaniska

sammanhänger genom så mångfaldiga trådar. Vi äro öfvertygade, att ingen familj skall utan glädje och båtнад lemna boken inträde i sitt bibliotek.

J. V. S.

22 NÅGRA ORD OM DEN HÖGA VEXELKURSEN.

10 *Litteraturblad n:o 6, juni 1859*

Till de många orsaker, som under senaste åren för landet medfört förluster och förlägenhet har numera tillkommit den ytterst dåliga vaxelkursen.

Det är ett faktum, att kursen på utlandet för den finska köpmannen är beroende af denna kurs i Ryssland. Hvad som vållar detta, är uppenbart den gemensama myntenheten och den inskränkta vaxelhandeln i eget land.

20 Vi hafva förut i detta blad sökt göra det klart, hvad för öfrigt ingen lærer betvifla, att så länge Finska banken invexlar sina sedlar i S:t Petersburg, det Finska sedelmyntets försändande dit är jemngodt med silfverexport.

30 Det är också känd sak, att alla tider betydliga remisser till utlandet skett öfver S:t Petersburg och till någon del öfver Riga. När i följd af penningkrisen 1857 den utländska krediten plötsligen upphörde, måste remittering i förstörad skala uppstå. Af de 2 1/2 millioner, Finska banken lånat, torde ganska litet verkligen hafva inkommit till landet. Det mesta har utan tvifvel åtgått till Finska handels remisser, sålunda nemligen, att beloppet af de inhemska papper, fingerade skuldsedlar, Finska banken diskonterat, och af de hypotekslån på varor, den meddelat, fått lyftas i S:t Petersburg.¹

Det är visst troligt att, äfven om Finska handels behof af vaxlar på utlandet icke hade haft S:t Petersburgska vaxelmarknaden för sig öppnad, likväl i närvarande tid kursen skulle varit ofördelaktig; såsom å andra sidan vaxelefterfrågan från Finland i sin ringa mon bidragit till kursens höjande i S:t Petersburg.

Vi kunna icke bedöma alla influerande omständigheter, men den enkla orsaken till stegrad kurs är, att mycket vaxlar på utlandet

40 ¹ Herr R. F. har i H. T. haft en ny artikel om import och export, specielt rigtad mot Litteraturbladet. Vi anse den icke fordra något annat bemötande, än en rättelse af Hr R. F:s falska uppgift, att vi någonstädes skulle yrkat på några åtgärder till importens inskränkande. Det vore önskvärdt, att Hr R. F., då han en gång gifvit sig ut på författarebanan, ville benäget skilja *a* från *b*. Vi hafva i denna fråga endast framställt den åsigt, att, när silfver går ut till betäckande af skilnaden mellan import och export, diskontråntan borde höjas. Det är icke först sedan i går, vi offentligen yttrat oss öfver dessa ämnen; och så länge vi det gjort, hafva vi aldrig förordat något reglerande af handelsbalansen, tvärtom ofta erinrat om den redan längesedan allmänna, men för Hr R. F. nya erfarenhet, att handelsbalansen reglerar sig sjelf.

50 Men vår tanke är, att om en statsbank, emedan den kan nedsätta diskontråntan efter behag, fortfarande håller denna ränta låg, ehuru silfver till millioner går ur landet, hindrar den sagde sjelfreglering, d. ä. hänskjuter den till framtiden.

I öfrigt lyckönska vi Hr R. F. till den framgång, hvarmed han för hvarje köpman, som tillfälligtvis icke haft reda derpå, bevisat, att om han får mera för en vara, än han för densamma betalt, han verkligen förtjenat på affären. Att likväl detta icke har att göra med förhållandet mellan ett lands export och import, än mindre bevisar, att något folk vinner rikedom genom annat, än sin produktion – detta är klar sak. Att handeln är produktiv hafva vi icke satt i fråga.